

Bol.com zet dubieuze boeken prominent in de etalage

Antivaccinatielectuur met korting aangeboden

Van TONIE MUDDE, LAURENS VERHAGEN

Wetenschappers hebben kritiek op de prominente plek die anti-vaccinatieboeken innemen op Bol.com. Mogelijk waait de discussie over dubieuze boeken in onlineboekhandels van de Verenigde Staten over naar Nederland.

Leven zonder vaccinaties. Vaccinaties doorgepikt. Vaccinaties: kan het ook anders? Wie zoekt op 'vaccinaties' op Bol.com vindt een top-5 met louter boeken die kritisch zijn over vaccinaties. Een van de titels wordt aangeboden met 5 procent studentenkorting. Het hoogstgenoteerde boek, *Leven zonder vaccinaties*, is volgens het voorwoord 'een onmisbare leidraad voor alle ouders die ervoor kiezen om de natuurlijke, zelf-genezende kracht van het lichaam zijn werk te laten doen en optimaal te ondersteunen met voeding, rust, aandacht en natuurlijke middelen'. Ook wordt in het boek geclaimd dat er geen onderzoek is gedaan naar effectiviteit en veiligheid van vaccins.

Deze eenzijdige top-5 is opmerkelijk, want de wetenschappelijke consensus is dat vaccins een van de grote succesverhalen zijn van de medische zorg. Vorig jaar bleek uit Gronings onderzoek dat dankzij het Rijksvaccinatieprogramma alleen al in Nederland tussen de 6 duizend en 12 duizend sterfgevallen zijn voorkomen. Verreweg de meeste Nederlanders laten hun kinderen vaccineren. Toch is er een kleine, groeiende groep mensen die de prikken niet haalt, bijvoorbeeld uit angst voor bijwerkingen of omdat vaccins onnatuurlijk zouden zijn.

In de VS is de discussie of onlineboekhandels dubieuze boeken wel prominent in hun etalages moeten zetten al losgebarsten. Een extreem voorbeeld is *Qanon: An Invitation to the Great Awakening*. Het hysterische complotboek (waarin onder meer staat dat prominente Democraten kinderen opeten) is nog wel te koop, maar Amazon heeft het uit zijn ranglijsten gehaald. Bij andere boeken ging 's werelds grootste onlineboekhandel nog verder. Boeken die zonder wetenschappelijke basis claimen dat autisme kan worden genezen (*Healing the Symptoms*

Known as Autism) zijn compleet verwijderd.

Bij de grootste onlineboekhandel van Nederland, Bol.com, speelt deze discussie niet, zegt een woordvoerder. 'Bol.com is de winkel van alle Nederlanders. We vinden het niet aan ons om te bepalen wat goed en fout is.' De lijsten van Bol worden geheel automatisch samengesteld op basis van klik- en zoekgedrag van andere klanten. Bol hoopt dat consumenten ook reviews lezen van andere klanten en zegt verder zich aan de wet te houden.

Te gemakkelijk, vindt José van Dijck (hoogleraar aan de Universiteit Utrecht en schrijver van het boek *The Platform Society*). 'Natuurlijk verkoopt Bol.com dit soort boeken. Maar net als YouTube of Facebook heeft ook Bol.com een maatschappelijke verantwoordelijkheid. Hun verdienmodellen sturen sterk op aanbevelingsalgoritmen die populariteit als belangrijkste waarde hebben. Met andere woorden: ze pushen wat goed verkoopt.' Als Bol.com ook waarden zou hanteren die een goede boekwinkel kenmerken, zouden ze bepaalde boeken niet in de etalage zetten, of daar andere boeken naast zetten.

Ook Hans van Vliet, programmamanager van het Rijksvaccinatieprogramma, is kritisch: 'Boekhandelaren moeten beseffen dat de manier waarop ze boeken aanbieden niet zonder gevolgen blijft. De boeken over vaccinaties die hoog opduiken bij Bol.com zijn een onnavolgbare mix van feit en fictie, terwijl de accurate boeken verstopt blijven.'

Patricia Bruijning-Verhagen, kinderarts en epidemioloog bij het UMC Utrecht, vindt het onterecht dat Bol.com zich presenteert als neutraal platform dat niet let op de inhoud van wat het verkoopt: 'Met hun aanbod, en de manier waarop ze dat presenteren, hebben ze invloed op koopgedrag. Dat heet marketing, en daar weten deze bedrijven echt wel wat van. Ik vind dat ze daar verantwoordelijk mee moeten omgaan en dat doen ze in dit geval duidelijk niet.'
